

เทศน์เช้า วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๙

พระอาจารย์สงบ มนสฺสวโร

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะ ฟังธรรมเพื่อหัวใจของตน ฟังธรรมๆ ตอกย้ำธรรมะให้เข้าไปสู่จิตใจของตน ฟังแล้วฟังเล่า ฟังซ้ำฟังซาก็เพื่อหัวใจดวงนี้ หัวใจดวงนี้มันดื้อมันด้น หัวใจดวงนี้ไม่มีใครคุมครองดูแลมัน

เรามีอำนาจวาสนา เรานับถือพระพุทธศาสนาไป พระพุทธศาสนา อตฺตา หิ อตฺตโน นา โถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ตนก็เลยคิดว่าเป็นเราไป ความจริงไม่ใช่ ร่างกายนี้ทิ้งไว้ให้สับแหล่ หัวใจของเราต่างหาก ถ้าหัวใจของเราต่างหากนะ ตอกย้ำๆ ตอกย้ำคุณงามความดี ตอกย้ำให้มันทำความเป็นจริงในหัวใจของตน

เพราะอะไร เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้ อนัตตา อนิจจัง ความไม่แน่นอน ความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เห็นไหม ฝนตกหนักๆ ทางภาคเหนือน้ำท่วมแล้ว ช้ำแล้ว ช้ำเล่า เวลาน้ำหลากขึ้นมา อารมณ์มันรุนแรงขึ้นมา

นี่ก็เหมือนกัน ในหัวใจของตัวเอง สิ่งใดที่มันจะเป็นความเป็นจริงเป็นจัง แต่ว่าถ้ามันเป็นความยึดมั่นถือมั่นไป เป็นกิเลส นั่นอัตตา เวลาอย่างนั้นจะผลักดันให้มันไป มันไม่ไป

อัตตา อนัตตาไป

อัตตาๆ คือยึดมั่นในตัวตนของตน ยึดมั่นในกิเลสค้นหาความทะยานอยากในตนของตน อัตตาตัวตนนั้นมันยิ่งใหญ่

อนัตตาๆ สิ่งที่เราปรารถนาขึ้นมาไม่เคยได้สักอย่าง มันไม่มีใครประสบความสำเร็จในชีวิตของเราเลย เวลาจะประสบความสำเร็จก็ประสบความสำเร็จแต่ความเคียดแค้น ความผูกอาฆาต

อัตตาและอนัตตาไป

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน สอนให้รู้จักความเสียสละ ความเสียสละของเรามี ของเราเก็บสะสมไว้มากมายมหาศาล มันไม่ใช่ประโยชน์กับใคร เราใช้ประโยชน์เท่าที่จำเป็นแล้ว สิ่งนั้นให้คนอื่นที่เขาขาดแคลนได้ใช้ประโยชน์ของเขา ให้เสียสละทานของตน ถ้าเสียสละทานของตน จิตใจมันจะเป็นสาธารณะ จิตใจมันจะยอมรับความเห็นแตกต่างขึ้นมาได้

ถ้ายอมรับความเห็นแตกต่างขึ้นมาได้นะ ที่ว่าอวดๆ ที่มันยึดมั่นถือมั่นทิฏฐิมานะที่อาฆาตแค้นนั้นนะ

อาฆาตแค้น สิ่งนั้นมันเป็นอดีตไปแล้ว ถ้าไม่มีสิ่งใดกระทบ เราจะไปอาฆาตแค้นใคร สิ่งที่เราอาฆาตแค้นนั้นมันเป็นอดีตไปแล้ว มันไม่มีอะไรเป็นขึ้นเป็นอันเลย แต่ไอ้ทิฏฐิมานะ ไอ้ความเห็นผิดอันนั้นมันยึดมั่นถือมั่นของมันนั่นแหละ

ถ้ามันมีอำนาจวาสนา มันปล่อยวางได้ มันเบาบางลง มันก็อยู่ของมันอย่างนั้นนะ แต่ทิฏฐิมานะที่จะไปยึดมั่นถือมั่น ที่ให้มันทุกข์มันยากขึ้นมาในหัวใจของตนมันเบาบางลงถ้ามันปล่อย

ถ้าปล่อยวันไหนนะ โอ้! ยอดเยี่ยมเลย

แล้วเก็บไว้ทำไม ยึดมั่นถือมั่นไว้ทำไม แล้วอยากประพฤติปฏิบัติธรรมให้เห็นพระไตรลักษณ์ เห็นอนัตตา

มันเปลี่ยนแปลงตลอดทุกวันนี้ เวลาภัยแล้ง มันแล้งจนไม่มีสิ่งใด ไม่มีน้ำกินน้ำใช้ จนต้องตาย ร้อนตายๆ ยุโรปคราวนี้คลื่นความร้อนเป็นหมื่น ตายเป็นหมื่น เพราะเขาเคยอยู่สภาพอากาศอย่างนั้น เวลาความร้อนอย่างนั้นมาเขาทนไม่ได้

ของเรา เราอยู่ในซีกโลก สิ่งที่เราอาศัยโลกมันร้อน แต่มันเป็นร้อนขึ้น ไม่ใช่ร้อนแห่งร้อนขึ้นๆ ในอากาศมันยังพอทนได้นะ ไอ้ร้อนแห่ง อึดอัดขัดข้อง ตายหมดเลย แต่แล้วมันก็มี ความเปลี่ยนแปลงตลอด นี่มันเป็นยุคเป็นคราว เห็นไหม

ฉะนั้น การเสียสละทานของเรา เวลาคนตกทุกข์ได้ยาก เราได้เสียสละของเราเพื่อประโยชน์สุขกับเขาบ้าง เวลาเราตกทุกข์ได้ยากขึ้นมา เวลาเกิดภัยพิบัติต่างๆ ขึ้นมา สิ่งนี้ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ไง คนที่เขามีคนจนเจือ คนช่วยเหลือเจือจวนขึ้นมา ถ้ามันเป็นคนจริง เพราะอะไร

เพราะเงินซื้ออะไรไม่ได้ ปัจจัย ๔ มันเป็นของมันโดยข้อเท็จจริงของมัน เรามีเงินมีทองมากมายมหาศาล ซื้ออะไรไม่ได้ ทองคำก็กินไม่ได้ เพชรก็กินไม่ได้ ไม่มีอะไรกินได้เลย ตายไปกับเพชรกับทองนั้นนะ แล้วตายไปด้วยความอาฆาตแค้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าณะ เวลาสอน “สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง”

มันเป็นอนิจจังของมัน แต่ที่เราเป็นอนิจจัง คือการกระทำแล้วฝึกหัดปฏิบัติของเรา สิ่งที่เป็นอนิจจัง สภาพแวดล้อมมันเป็นไปตามมนุษย์ทำทั้งนั้นนะ แต่จิตใจของเรา เราขยันหมั่นเพียรของเรา เราปกป้องคุ้มครองดินแดนของเราที่เราดูแลของเราได้ ใจเร่ืองพ้นจากความรับผิดชอบของเรามันเป็นกรรมของสัตว์

ถ้าเขาเป็นชาวพุทธ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เขามีอำนาจวาสนา เขาได้ศึกษาค้นคว้าขึ้นมา ถ้าเขามีความเห็นแบบเรา นี่คบบัณฑิต

คบมิตรๆ คบมิตรที่มีทัศนคติคล้ายๆ กัน ไม่ต้องทุกขร้อนมาก ถ้ามันสุดโต่งเลย สุดโต่งมึงก็บ้าของมึงไป เราไม่บ้าไปกับเขา เพราะอะไร เพราะว่าความสุดโต่ง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้แล้วนะ “เทวเม ภิกขเว ทางสองส่วนไม่ควรเสพ”

ใจสุดโต่งทั้งสองข้างเลยละ ใจที่ติดสุข ใจที่ติดลาภสักการะนั่นก็เรื่องหนึ่ง ใจที่ติดกิลมถานุโยค ทรมานกาย ทุกข์ลำบากเปล่าก็เรื่องหนึ่ง ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา สายกลางตั้งแต่สังคัม สังคมถ้ามันเป็นทางสายกลาง มันเชื่อมโยงให้เข้ามาหากันได้ ถ้ามันเชื่อมโยงเข้ามาหากันได้ สังคมสงบสุข สมณะชีพรามณ์มีโอกาสปฏิบัติ สังคมสงบสุข บ้านเราก็สงบสุข สังคมสงบสุข เรามีโอกาสทำสมาธิของเรา

แล้วถ้ามีวาสนาพัฒนาเข้าไป เวลามงคล ๓๘ ประการใด เกิดในประเทศอันสมควรใด เกิดในถิ่นที่ดี เกิดในถิ่นที่เป็นนักปราชญ์ราชบัณฑิตใด

ถ้ามันสุดโต่งๆ มันก็เป็น เวลาภัยแล้ง เวลาฝนตกหนัก ฝนตกแช่ มันเกิดเป็นครั้งเป็นคราวใด เวลามันสุดโต่ง มันหลุดไป เออ! คิดได้ไหม เวลาถ้าคิดได้ มันก็ปรับตัวเราไป ปรับตัวปรับตัวที่ไหน

ไม่เบียดเบียนตนและไม่เบียดเบียนคนอื่น

เบียดเบียนตนๆ ปรับตรงที่มันเบียดเบียนตน ถ้าไม่มีความรู้สึกนึกคิดขึ้นมา มันจะทำอย่างนั้นออกมาได้อย่างไร เบียดเบียนตนแล้วก็เบียดเบียนคนอื่นใด ถ้ามันปรับตัวมันเองนะ มันก็ไม่เบียดเบียนตัวมันเอง

ถ้าตัวมันเองมันดิ้นพล่านๆ เราก็มีสติมีปัญญา มีคุณธรรม มีสติปัญญาถากถางมันยับยั้งมัน ว่าสิ่งนี้มันไม่สมควร มันไม่ดีงาม

ทางสองส่วนไม่ควรเสพฯ แล้วไม่ควรเสพ มันมานอนแช่อยู่นั่น มันไม่ใช่เสพ มันนอนแช่
อยู่นั่นนะ แล้วก็ขวางโลกใจ ประชาธิปไตย มีสิทธิเสรีภาพ

เสรีภาพมันเป็นของชั่วคราวทั้งนั้นนะ ชีวิตนี้จริงตามสมมุติ สมมุติบัญญัติทั้งนั้นนะ แล้ว
ผู้บริหารจัดการให้มันขับเคลื่อนไปโดยความสงบสุขให้ได้

ไอ้ที่เราารู้เราเห็นทางวิชาการ ทางโลก บริหารได้ จัดการได้หมดเลย แต่จัดการความคิด
ตัวไม่ได้ ทำความสงบในใจของตัวไม่ได้

ถ้าทำความสงบในใจของตัวนะ บุคคลคนหนึ่ง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัส
รู้อยู่โคนต้นโพธิ์ สอนสามโลกธาตุ ในสังคมไทยฯ พระพุทธศาสนาที่ขับเคลื่อนมา ครูบาอาจารย์
ที่ดีงาม หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านฝึกหัดปฏิบัติของท่านมา แล้วภาษาเรานะ ทางโลกท่าน
ไม่ได้อะไรเลย ท่านมีแต่ให้ แต่ในทางธรรม ทางธรรมในหัวใจ เศรษฐีธรรม

เพราะเอ็งไม่ต้องเอาอะไรไปให้ท่าน ท่านทำของท่านสมบูรณ์แบบในใจของท่านแล้ว สิ่ง
ที่ไปให้ส่วนเกินทั้งนั้น ส่วนเกินเป็นภาระหน้าที่ต้องบริหารจัดการ เพราะท่านมีคุณธรรมในใจ
เพราะท่านมีคุณธรรมในใจแล้วนะ ท่านไม่เอารัดเอาเปรียบใครทั้งสิ้น

แล้วไม่เอารัดเอาเปรียบใคร ธรรมและวินัย ศาสดา ผู้ที่มีคุณธรรมในหัวใจเขาเคารพ
ศาสดาเขา เขาเคารพธรรมและวินัยเขา ธรรมวินัยบัญญัติไว้หมด ห้ามสะสม ห้ามเฝ้าจะ
ห้ามอะไรนะ ห้ามอะไรนะ ห้ามทั้งนั้น แต่เพราะคุณธรรมในหัวใจของท่านไง ชาวพุทธถึงเข้าไป
หาท่านไง แล้วท่านก็หมดเลย

หลวงตาพระมหาบัวท่านบอก เวลาท่านอบรมบ่มเพาะ ท่านสอนพระเณรว่า พระที่อยู่ใน
หัวใจของท่านมีอยู่ ๒ รูป รูปหนึ่งคือสมเด็จพระมหาวิรวัชร์ เพราะท่านเป็นเลขาหน้าห้อง ของ
อะไรได้มา ท่านเป็นเลขา ท่านเป็นคนรับ ท่านแจกๆ แจกจนไม่มีจะใช้ แล้วก็มาเจอหลวงปู่มั่น

หลวงปู่มั่นนะ สิ่งใดได้มา ให้พระผู้น้อยก่อน เพราะพระผู้น้อยไม่มีอำนาจวาสนา โยม
เขามองข้าม หัวหน้าไม่สำคัญ หัวหน้าเมื่อไหร่ก็ได้ ช่วงนั้นเป็นช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ผ่านมัน
ขาดแคลนไป แจกพระผู้น้อยก่อน

เพราะหลวงตาพระมหาบัวท่านเข้าไปหาหลวงปู่มั่นเอง บอกว่า แล้วของท่านอาจารย์มัน
ก็ขาดแคลน

ขาดแคลนไม่เป็นไร ให้คนที่มีอำนาจวาสนาน้อยก่อน แล้วมันจะขาดแคลน ถ้ามันมีบุญ
กุศล มันเป็นไปเอง

แล้วก็ไปเองจริงๆ ถึงเวลาแล้วโยมนู่นๆ ให้คนแบกเข้าไป ผ่าเป็นม้วนๆ เลย มันก็ตัด แยก ตัดแบ่งกัน เพราะอะไร เพราะคนที่มึนหมกในหัวใจท่านเคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัยมันบังคับไว้แล้ว แล้วบอกเคารพครูบา อาจารย์ เคารพองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อีลุ่มๆ แยก ร้อยแปดพันเก้า

เคารพกิเลส กิเลสมันว่าของกูๆ ทั้งนั้นนะ ไปให้พวกนั้นก่อนไม่ได้นะ ตาขวางเลยละ ต้องให้ผู้มีอำนาจก่อน แล้วผู้มีอำนาจ อำนาจอะไร อำนาจกิเลส

อำนาจโดยธรรมนี้ข่มขึ้น สังคมปกติสุข แล้วอำนาจโดยธรรมนะ หลวงปู่มั่น หลวงตา พระมหาบัว แต่ก่อนนั้นท่านให้คนให้ได้ดิน ไม่ให้ใครรู้ ท่านไม่ให้ใครเสียศักดิ์ศรี เพียงแต่โครงการช่วยชาติฯ เท่านั้นท่านถึงประกาศออกมา เพราะมันเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ มันปกปิดไม่ได้

แต่ถ้ามันปกปิดได้นะ เพราะอะไร กิเลสเอ็งยังฆ่ามาแล้ว ไอ้อยากจะให้คนนับหน้าถือตา อยากให้คนเห็นความดีของเรา เฮ้ย! มึงบ้าแล้วหรือนะ แสดงว่าธรรมเอ็งไม่จริง ถ้าธรรมเอ็งจริง มันมหัศจรรย์ในใจดวงนั้นแล้ว สิ่งนั้นมันมีคุณค่าสูงส่งกว่าที่สังคมยกย่องบูชา บุคคลที่มีอำนาจ วาสนาไร ทำให้เจ๊อจมานมาจนซึมเข้าไปในแผ่นดินไทย ความสงบสุข เห็นไหม

เดี๋ยวนี้ไปไหนมีพระป๊าๆ

พระป้ามาจากไหน พระป้ามาตั้งแต่สมัยพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็น พระองค์แรก เอตทัคคะในการถืออุตงศวัตรคือพระกัสสปะ แล้วฝ่ายที่มีสติมีปัญญาที่พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ มีเอตทัคคะคือความถนัดแต่ละองค์แตกต่างกันไป

นี่เหมือนกัน เวลาสังคมไทยไร สังคมไทยนับถือพระพุทธศาสนา แล้วพระพุทธศาสนา ตามตำรับตำราไร แล้วพระพุทธศาสนาตามประเพณีวัฒนธรรมไร แล้วพระพุทธศาสนามีสูงมี ต่ำ มียศมีชั้นกันไป

เวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านไม่เอาอะไรเลย เขาตั้งให้เป็นพระครูที่วัดเจติยหลวง

“พระครู พระครูอยู่ที่นั่นนะ พระมันๆ จะเข้าป่าแล้วละ”

ไม่สนใจ พระครูๆ มาแบกไว้ใช้ไหม เวลาท่านเข้าป่าเข้าเขาไป จนไปถึงที่สุดแห่งทุกขนั้น ไร เวลากลับมาอีกรอบหนึ่งไร กำลังไม่พอ กำลังไม่พอ ไม่พูดอีกแล้ว

แต่ก่อนนั้นมีสติมีปัญญา เป็นครูบาอาจารย์เขา อบรมบ่มเพาะเขา แต่กำลังไม่พอ มันไม่ สุดใจ ใจมันไม่สุดเพราะมันมีความสงสัยอยู่ในหัวใจของตนไร ในหัวใจของตน คนที่ไม่รู้เห็นอู้อู

ได้ก็ไม่รู้ไปกับใครใจ แต่บุคคลคนนั้น อย่าไปอบรมบ่มเพาะเขา อบรมบ่มเพาะตัวของตนสิ้นสุดแห่งทุกข์หรือยัง

ถ้าสิ้นสุดแห่งทุกข์ เวลาถึงสิ้นสุดแห่งทุกข์ เวลาแก้ไขเขา “อ้าว! ว่ามา มีอะไร ว่ามา” มันเป็นการยืนยันในพระพุทธศาสนาไหม ให้พระพุทธศาสนามันคงขึ้นมาไหม

พระป่าๆ พระป่าเขาอยู่ในทางจกกรม นั่งสมาธิภาวนา คำว่า “พระป่า” คือความเป็นสัปปายะเท่านั้น เป็นสัปปายะขึ้นมาให้มันมีความมาสงบสงัดขึ้นมาไหม

สงบสงัดขึ้นมา พระป่าต้องเข้าป่า เข้าป่าถ้ามันเข้าอยู่ในป่าแล้วมันมหัสจรรย์ ชนกลุ่มน้อยเขาอยู่ในป่าทั้งนั้นนะ เสือสางช้างมาอยู่ในป่าทั้งนั้นนะ มันก็อยู่ในป่าทั้งชีวิตเลย มันอยู่ในป่าด้วยความเป็นสัตว์ป่า

พระป่า พระเหมือนกัน แต่อาศัยชัยภูมิอย่างนั้นเพื่อค้นคว้าหาหัวใจของตนด้วยสติ ด้วยสัมปชัญญะเข้าไป เข้าป่าไป เข้าป่าเพื่อต้องการสัปปายะ ต้องการสถานที่ สภาพแวดล้อมขึ้นมา เพราะมันขาดแคลน มันต้องเผชิญกับสัจจะความจริง

ใครมีวิชาๆ ไง หลวงปู่ชอบไหม หลวงปู่ๆ เทวดามาใส่บาตร ถ้าเทวดาไม่ใส่บาตรก็อดตายอยู่ในป่านั้นนะ

แต่ว่าคนที่มีคุณธรรม คนที่จะเป็นประโยชน์กับโลก ผลของวิญญู เทวดา อินทร์ พรหม ยังส่งเสริมคุ้มครองดูแล ดูแลไว้ให้เป็นขวัญหูขวัญตาของชาวพุทธ ได้เห็นศากยบุตรพุทธชินโรสบุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยการอบรมบ่มเพาะคุ้มครองมาจากครูบาอาจารย์ที่ดั่งาม ดั่งามขึ้นมา ให้มันซึบซับเข้าไปในหัวใจของชาวพุทธ ชาวพุทธ ถ้าซึบซับเข้าไปแล้ว นั่นนะคือพระที่เราเคารพบูชาในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระสงฆ์คือพระที่มีคุณธรรมในใจเป็นพระสงฆ์

พระสมมุติสงฆ์อย่างพวกเรานี้ พระป่าๆ พระป่านั้นคือข้อวัตรปฏิบัติ พระป่าคือกฎกติกา ไม่ใช่ชื่อว่าพระป่า หลวงตาพระมหาบัวท่านบอกว่า ป.ปลา สระอา ไม่เอก ไม่สำคัญ สำคัญที่พฤติกรรมที่เราทำ สำคัญที่เราอบรมบ่มเพาะหัวใจของเราได้ไหม

ถ้ามันอบรมบ่มเพาะหัวใจของเราได้ไหม ไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนหัวใจของตนไหม แล้วหัวใจของตนเป็นพุทธะไหม ผู้แบ่งบานขึ้นมาในพระพุทธศาสนาไหม แล้วฝึกหัดปฏิบัติ วิปัสสนาขึ้นมาเป็นข้อเท็จจริงขึ้นมา เกิดธรรมจักร เกิดจักรในหัวใจของตนไหม จักรถ้ามันเคลื่อนแล้ว มันเคลื่อนบดบี้ก็เลิกละต้นเหตุความทะยานอยากในหัวใจของตนไหม

อตฺตา หิ อตฺตโน นาโถ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน สันติภูมิจิโก รู้แจ้งเฉพาะตน รู้แจ้งในหัวใจของตน มีคุณธรรมในหัวใจของตน นั่นนะสมบัติ นี้อริยทรัพย์ นั่นนะสมบัติที่แท้จริงของหัวใจ

สมบัติของโลกๆ สมบัติสาธารณะ มันมีความจำเป็นกับโลก เพราะอะไร โลกเขาสมมุติมันขึ้นมา สมมุติขึ้นมาเพื่อแลกเปลี่ยน เพื่อแลกเปลี่ยนกัน เพื่อความสมดุลในเศรษฐกิจ ในต่างๆ ร้อยแปดพันเก้า นั่นเป็นเรื่องของโลก

ถ้าเรื่องของธรรมๆ หัวใจเดียวกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันได้ ขาดแคลนอย่างไรเราอุ้มชูบูชากันได้ แต่ถ้ามันเป็นการเอารัดเอาเปรียบ นั่นก็กรรมของสัตว์ เราไม่เอาสิ่งนั้นเป็นแบบอย่างให้เราได้มีเชิดหน้าชูตาขึ้นมา

เรามีแบบอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้เสียสละ เรามีแบบอย่างครูบาอาจารย์ที่ท่านทำคุณงามความดีของท่านขึ้นมา แล้วมันก็นั่งอยู่ในหัวใจที่ดั่งงามใจ หัวใจที่หาที่พึ่งที่อาศัยไ้ มันมีหลักชัยขึ้นมาใจ เพราะเราเป็นชาวพุทธ เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นรัตนตรัย เป็นที่พึ่งที่อาศัย

เราไม่มีที่พึ่งใดๆ ทั้งสิ้น เรามีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขุดค้นขึ้นมา พระสงฆ์ๆ พระสงฆ์ที่ดั่งงามขึ้นมาใจ

พระสงฆ์ที่เห็นแก่ตัว พระสงฆ์ที่เอารัดเอาเปรียบ นั่นเขาก็เป็นสมมุติสงฆ์ สมมุติสงฆ์ที่ว่าเขายังดัดแปลงหัวใจของเขาไม่ได้ ถ้าเขาดัดแปลงหัวใจของเขาได้นะ หหมด ไม่มีอะไรเหลือเพื่อความสงบสุขของสังคม เพื่อสังคมสงบสุข สมณะชีพรามณ์ได้ฝึกหัดปฏิบัติ ไม่ใช่มาเอารัดเอาเปรียบ ไม่ใช่มากดขี่ข่มเหง ไม่ใช่มารีดนาทาเร้นจากใครทั้งสิ้น

รีดนาทาเร้นกิริดานาทาเร้นความไม่พอใจ รีดนาทาเร้นใจหัวใจที่มันเลวทรามนั่นนะ ให้มันเป็นหัวใจที่ผ่องแผ้วขึ้นมา ผ่องแผ้วขึ้นมาแล้วยกขึ้นสู่วิปัสสนา ให้เกิดสัจจะเกิดความจริงในหัวใจของตน ให้สมกับความเป็นชาวพุทธ เอวัง